

הקמים עליו לאבק דק. האם לחינם הוא קורא לעצמו, בפסכרונים חושפני אחר שלו כעכשיו, ישר ולעניין, בשם "רם". אכן, רם עוד יישפך כאן, ולאו רק מילולית.

חורף נעמתם המבודחת של הרברים, אין בליבי גם צל צילו של ספק שאכן כאן יש לבקש את אחת הסיבות המכריעות למיתקפה הפרועה בה פתח על פוגלית פרייט אבידן את גרונדונסקי אתיוך. שהרי אשר לאלה החיים אין כל ביטחון כי דווקא הם יסורו למשמעתו ויקבלו על עצמם באהבה את הסדר החדש שהוא מתכוון להנהיג ב"היסטוריה" שלו (וראיה לכך שכבר הכעיסוהו בעקשנות זו שבה הם ממאנים לקבל את ציוויו האייגיון שלו בנושאי ביאליק ואלתרמן). ואשר לפוגל, מנוחתו עדן, לזה כבר הועד הקריטיקוס שלנו מקום שונה לגמרי בתולדות שירתנו וסיפורתנו מן המקום שהועידו לו — כחוצפתם כידיבה — כמה מן המנויים לעיל.

אבל נחזור לסדרים החמורים שהחלו ניכרים לאט לאט במיפעל המונמנטלי דווקא עם התרחבותו הסרת-התקדים. הללו אינם מתמצים רק במה שכבר הצבענו עליו: לשון בלתי-יהירה החושפת את בעליה לגיחוך ואף יש בה מציגה משונה של יומרה ניסוחית פומפוזית עם סיגנון של רומאנסות למשרות (כמו: "אהבתם של אמנון ותמר תגיע עתה להתגלעותה המלאה הראשונה אחר רגע הקירבה הנסערת אצל מפלת האריה. ואמנון עצמו היה ער לתואם הכרונולוגי של התגלעות זו" — בין חזון לאמת, 40). ניסוחים שכולם אומרים חשיבות-עצמית וכוונה להרשים, ומשופעים בלועזיונים ובאיורים מסיפוריות שרן מירון בהחלט אינו כוֹבֵּית הון גם כשהוא מתראה ככזה (בהמשך הרברים מתפרש וימון המיקרים המלאכותי ברומאנים של אמילי ברונטי, דיקנס ואפילו ג'ורג' אליוט כסימון עלילתי אפשרי של נוכחות ההשגחה האלוהית בחיי היומיום האנושיים: ניסיון ריקונצפטואליזציה של אלוהים' ברור של כפירה וחיפוש אמונה" שם, 120 — איזה "גירגור" או "בירבור" נפלא: — נ"ז). כאן פועל גם יצר ה"אפסא מסתברא" שלו שכבר עמרנו עליו, שגורם לו שלא יניח שום אמת מקובלת מבלי שיטורד אותה ממקומה וינסה להפוך אותה על פיה (אצל מאפו, מכל מקום, אין למצוא לעולם פשטות אמיתית". (לעולם? — נ"ז). וכן הבז שכבר מצאנו למיפעלם ולטירחתם של אחרים (הביקורת על אשמת שומרון עודנה עומדת אפוא במקום שבו עמדה לפני חמישים שנה ויותר — שם, 94). בנוסף לתאווה המגונה להראות, כי מה שהוא, קטלא רבא שכמותו, עושה כסיפורת העברית והיידיש, הוא מסוגל בנקל גם לעשות בכל סיפורת שבעולם. למשל: "מאפו היה כן בית בפואטיקה הקונוצונאלית של הניש" גב, שהיתה רוחות ביותר בכל סיפוריות אירופה של המאה ה"ח. כמו גם בהבחנות החוזרות ונשנות ad nauseam (עד שהיו לזרא — נ"ז) בהגות האסתיטית של מאה זו כדבר ההבדל בין הנישגב, והיפה" שפירשו: אני רן מירון, אני ולא אחר" (עוד שטייט של שלום-עליכם), לא זה בלבד שאני יודע לאטינית (הוא אינו יודע — נ"ז), ואני נעלה עליכם הקוראים עד כדי כך שאין לי שג ושיח עם מי שאינו בקיא ברוייה של לשון זו (ושהרי איני טורח כלל לתרגם את הביטויים הלאטיניים שבהם אני משתמש — והרי זו שיטה אצליו) אלא גם זאת: אילו רציתי בכך, הייתי מצליח גם באחזרה המוארמים-מנוחים של כל אירופה של המאה ה"ח כולה, שהגותה האסתטית כבר היתה לי לזרא, עד שגם זו היתה מרטטת לפני כדרך שאסיה זו שלנו כבר מרתיתה.

התשווקה השלטת

אבל דומה שאין לך מהתלה גדולה יותר שיומרתו האינסופית מעוללת לו מזו הרחפת אותו, ברצינות גמורה, לכפות "מיתודולוגיה" על ראש כל מבוקרי (ממש כמותה "מיתודולוגיה" שגם הוא עצמו נאלץ לעטור לפדחתו מן היום המר והנמר שבו ניטל עליו להתמודד עם אנשי "תורת הסיפורת", האובייקטיביות כביכול, אשר לא יאירו לחברה לאקרימיקון חסר מיתודולוגיה) וכך הוא עומד עתה ואחלק את מבוקריו לאלה היודעים מה הם עושים ואלה שאין להם כל מושג בו עד שיכוא המבקר ויאיר עד עיניהם. וכך גם מולו הטוב של מאפו, ובניגוד לרוב הכותבים עליו, היתה לו מיתודולוגיה והיה "סופר בעל דוקטרינה סיפורית מגמרת ומוסדרת" (עמ' 96), כדרך שאיתרע מולה (ורע) של תמר הירדעה בציבור, גיבורת אשמת שומרון. ו"עיצוב מוחות מעיד על קירבתו הבסיסית של מאפו לפסיכולוגיה הרניסאנסית של המוגים, או לתורת התשווקה השלטת" הניאקלאסית" (עמ' 107). ללמדך עד היכן מגיעים כאן הרברים: והנה, דווקא עובדה הגיונית או אייגיונית זו,

עיני הנמש

פיוט שהועלה זה עתה

מן הגניזה

ואדנו ואדנו
אורך גנו
עושרך ארוז
בארנקים.

כל מי שלך
הונו שילח
עזרו מובטח
מאלוקים.

אך כך גמלה
רעה גדולה
וכאש נפלה
בך יד הצור.

מזעם אל
גם רפאל
אינו גואל
מועל עצור.

איכה ישבת, איכה, ואדנו.
מוכה על ראש ועל עכו.

יצא עשן
כילה שושן
הומך ראשן
של עם קדוש.

היו הונים
ללימונים
ומליונים
היו לרוש.

ואדנו ואדנו
עושרך ארוז
אורך גנו
בך לתמיד.

ובעת צרה
יציל מרע
זהב המנורה
הירושלמית.

מינעי קולך מבכי, ואדנו.
עוד תהיי מאה אחוז.

עכשיו, 29-30
סתיו תשל"ה-1974

* בשנות השבעים נמצו שמועות כי ישראלים בעלי אמצעים מבריתים את הונו לבנקים שבאדנו: בירת ליכטר שטיין, כדי להעלימו מידעת שילטונות המס בישראל.

כלומר, זה שמאפו היה "סופר מקצועי, הגא ביכולתו... השולט במושגיו, הרן בבעיות ספרות באורח סובריני לחלוטין", דווקא היא נעלמה — ריכר רן מירון — מעיני מבקר חרעין כבנרן אשר "לא הצליח לגלות באיגרותיו של מאפו" את שהוא, מירון, מצא בהם בלא שום מאמץ ושום טירחה יתירה.

אבל בהערה אחרונה זו שלו שוב לא נזהר רכנו "רם". ולא משום שפגע בכיכול כבנרן של ברנה, שביקורתו אינה זקוקה לשום סניגוריה, אלא מפני שהריבורים על סופר "השולט במושגיו" לעומת זה שכבר אינו שולט בהם, מסוכנים ביותר למי שיושב בעצמו בבית וכוכית, וכמדומה גם למי שיושב בביתן של פלאסטיק מילולי.

והנה, בשום מקום, גם לא כמה שאמר על "הריקונצפטואליזציה של אלוהים" ועל תמר האומללה שיעצוב רמותה מעיד קירבת מחברה ל"פסיכולוגיה הרניסאנסית של המוגים" — לא נתגלה לנו ביתר בהירות, שבעל האימפריה הווחלת אשר לפנינו אינו מצליח עוד לשלוט במושגיו שלו, והוא מנחית אותם עליו כלאחריי, אחר משמאל ושניים מימין, אחר משלו ושלושה משל אחרים, וכן שהוא הולך וסותר עצמו בהם והולך ונסתר על ידיהם, והולך ומסתבך ומסתבך והולך במושגים צמר-גפניים החוררים לעיניו ויוצאים מנחיריו עד שאינו רואה עוד את הדרך בה יילך בין הסקילה של "תורת המוגים" הרניסאנסית והכאריבדיס של תורת הרפרסיה של מילאני קליין, בין גורתרופ פריי לבין "רג הריי", בין אמנות המליצה של מאפו,

"בעל הדוקטרינה", לבין "תפישת-העולם של אלתרמן" שהיא "קרובה כאן עד מאוד לתפישת המציאות הקלאסית, המפצלת את המין האנושי למחלקות קבועות של אופיים" ומקצועות בנוסח תיאופראסטס והקומדיה התיכונה! (מפרט אל עיקר עמ' 154). אכן, בשום מקום אין מפלטה הנוראה של היומרה שלא ידעה גבול והתירה ל" עצמה להשתולל ad nauseam ברורה ומחזרת יותר מאשר במבוא הקטן לספר הנזכר על אלתרמן, שבו עומד רן מירון ומאשים אותי, אותי ואכן, אם כך הם הרברים — כאמת ראוי אני לכל עונש שכעולם, כולל זה הכרוך בקריאתם של מיקצת מן הכתבים שמתוכם אני מצטט. אבל בטרם נפסוק שאומנם כך הוא — הבה ניתן את הדעת יפהיפה על הסוגיה שאותה העלה.

■ נתן זך

ספרים בקנה מידה

באמריקה כבר עשו זאת — חנות לספרים משומשים ועתיקים הממוקמת בתוך האנגר (סככה למטוסים). ועכשיו גם אצלנו: תגא 3 (תגא 2 היא רק חנות לספרים חדשים ומכשירי כתיבה), חנות-ספרים המשתרעת על פני שטח של יותר מ-250 מ"מ ושוכנת בלב התחנה המרכזית בתל-אביב, בתוך מיבנה מקורה פח ואסבסט, שעד לפני זמן קצר איכסן מסגריה. את הרעיון להקמת בית-מימכר ספרים בממדים כאלה שאב יואל דוידוב, הבעלים, מחנות מיוחדת-במינה השוכנת בעיירה אנגלית קטנה שבגבול ויילס, הי און ווי (Hey on Why). שם הוקמה חנות-ענק לספרים משומשים בתוך אולם בית-קולנוע נטוש. החנות התרחבה והיא משי תרועה כיום על פני כמה מיבנים ומושכת מדי שנה אלפי מבקרים לעיירה היפהיפה. סביבה גם צצו חנויות קטנות רבות שעיקר התמחותן במכירת גלויות עתיקות.

כך זה עדיין לא קרה אצלנו, אבל הורע כבר נזרע. תגא 3 הוא ענק המתפתח כבר לפי חוקיותו הפנימית שלו, ובו מיכר מעניין ומתחדש ללא הרף. הספרים מקיפים את כל התחומים: החל בסיפריקריאה בנשים-עשרה שפות (כולל גרזיות ופולמית), סיפרות-ילדים עם טעם-של-פעם (לאלה מאיתנו שגרלו עליהם ולבעלי נפש רומאנטית, וכן לחוקרים), סיפרות בנושאים השונים הקשורים בארץ-ישראל, המושכת למי קום מריכי טיולים, חובבי טבע ואספני סיפרות ארצישראלית, וכלה בעיתונות ישנה וכתבי-עת שאולו מכבר. אם מחטטים היטב, מוצאים בתגא, בצד עיתונים מראשית המאה, גם גיליונות ישנים של העולם הזה משנות הארבעים (מסתבר שהם נמכרים היטב), בצד סיפריקורש עתיקים, מהדורות ראשונות מן הסיפרות החדשה, סיפרות סוציאליסטית בכמה לשונות, הקאפיטאל למארכס, המאניפסט הקומוניסטי בתרגום לעברית, וסיפרי לימוד בני 40 שנה ויותר. נעים לדפדף... כואב להיזכר...

בשל ממדיה של החנות וריבוי המדפים העמוסים-לעיפה המשתרעים לכל אורכה,

יואל דוידוב בתגא 3

מקוטלגים הספרים על פי שיטת דיואי (שיטת מיון על שמו של מלודיל דיואי משנת 1873, המקובלת בסיפרות אקדמית). דוידוב מקפיד לספר מדוע בחר דווקא בשיטה

זו הנהוגה בסיפרות אוניברסיטאיות ואחרות אך לא בחנויות ספרים, ועיקרה חלוקה ראשונית לעשר מחלקות ראשיות המכסות את כל תחומי הידע האנושי.

"במרבית חנויות הספרים העתיקים והמשורשים יודע רק בעל החנות היכן נמצא כל ספר", הוא מסביר. "כאן, לעומת זאת, אין צורך לפנות אליי. השילוט כבר מכוון את הלקוח אל מטרות. ציירי הספרים מעדיפים למצוא את המציאות בעצמם."

עם זאת, היחס בתגא 3 הוא אבהי — אולי משום שאביו של יואל מקדם את פני הלקוחות אישית ומציע ספל קפה לכל מי שנכון לשמוע אותו מספר על פועלו למען המדינה שברך. הכן, יואל, הוא עצמו "תולעת ספרים" ותיקה ואספן מושבע של ספרים עתיקים.

מעתה, איפוא, התגא (הכתר) של התחנה המרכזית בתל-אביב, ששימעה לא יצא בשל אופיה התרבותי רווקא, במיבנה מסגריה מקורה פח ואסבסט לשעבר. מי יודע, ייתכן שהדבר מבשר עידן חדש. רק ימים יגידו אם אומנם יתפוס הספר את מקומה של הקלטת הצרחנית שכה הורגלנו בה מן הרגע שבו דורכות רגלינו באחד הרציפים הלא-מפוארים האלה.

■ יסיי שחרור

איתן קלינסקי

אני מורה

ללשון עברית מובטח

שלישים שנה

אני מורה ללשון עברית.

קשטתי לשונם של תלמידי וילדי בתפוחי זהב

העולים מפולין והיהם תלויים

כבמשכיות כסף

עת דברם דבור על אפניו —

שלישים שנה

אני מורה ללשון עברית

קשטתי לשונם של תלמידי וילדי בהגיגי לשונם של רבי

זלמן שניאור מלאדי:

הלשון — קלמוס הלב

השיחה — קלמוס הנפש.

שלישים יום

בסמטאות שכם ונ'נין

הסגו אחור כל קשטתי לשוני

מרחוק נעמדו.

כלשו בכל קרן רחוב קלמוסי הלב

וקלמוסי הנפש לא יכלו לבא.

בשכם ובג'נין

אני מורה מובטח

ללשון עברית מובטח.

היום

אני מורה ללשון עברית מובטח

שמיתריה נקרעו בקאסבה של שכם

ונגינתה הסדוקה והמצמררת

ממלטת מנקביה המחוררים:

ערבי מסריח — — —

ס תובב לקיר — — —

אוסקוט — — —

יא חרא — — —

יא מאניאק — — —

קריית שמונה — — — — —

ספרי "תרמיל" למנויים

קצין חינוך ראשי של צה"ל החליט כי "סיפריית "תרמיל" — זה שנים בעריכתו הקפדנית והמעולה של המשורר ישראל הר — תפתח במיפעל מנויים.

המצטרפים למיפעל יקבלו בשנתו הראשונה 3 מבין הספרים החדשים העומדים להופיע בתוספת 4 מבין הספרים שכבר הופיעו — לפי בחירתם. מיפעל המנויים מיועד לחיילים ואורחים עובדי צה"ל, אבל יש לשער שיומיו לא יגלו התנגדות עזה מדי להצטרפותם של סתם אורחים מן השורה...